בס"ד, י' כסלו התשפ"ז

ערכין ג' – זימון, טומאת קטן, עלייה לארץ ישראל וחיוב כהנים במצוות

שאלות:

1. בנו הקטן של אריאל יודע למי מברכים. הוא מצטרף לזימון?

זימון של נשים, עבדים וקטנים

- בדף הקודם הגמרא התחילה לברר מה המילה "הכל" באה לרבות (לאתויי מאי) במשניות ובברייתות שונות, ובסוף ראינו ש"הכל חייבין במקרא מגילה" בא לרבות נשים. הגמרא ממשיכה לשאול את אותה שאלה על עוד משניות ובריתות.
"הכל חייבין בזימון" (שלושה שאכלו יחד מזמנים זה את זה לברך יחד ברכת המזון): לאתויי נשים ועבדים, כמו שהברייתא אומרת שנשים מזמנות לעצמן ועבדים מזמנים לעצמם. כלומר שלוש נשים או שלושה עבדים מזמנים, אבל הם לא מצטרפים לזימון עם אנשים, כי הנשים לא אומרות 'ברית' בברכת המזון ועבדים לא אומרים 'על ארץ שהנחלת לאבותינו' (רש"י).
"הכל מצטרפין לזימון": לאתויי קטן שיודע למי מברכים, כמו ש**רב נחמן** אמר שמזמנים עליו.

2. בנו התינוק של עידו היה בחדר שיש בו מת. התינוק נטמא?

טומאת קטן בזיבה, במת ובנגעים

הגמרא ממשיכה לברר מה "הכל" בא לרבות בדיני טומאה.
"הכל מטמאין בזיבה" (זב הוא מי שיצאה מגופו זיבה, והוא טמא): לאתויי תינוק בן יומו. הגמרא מביאה ברייתא שבה **רבי יהודה** לומד את הדין מהכפילות בפסוק "אִישׁ אִישׁ כִּי יִהְיֶה זָב מִבְּשָׂרוֹ", ו**רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה** אמר שלא צריך את הלימוד הזה, כי כתוב "וְהַזָּב אֶת זוֹבוֹ לַזָּכָר וְלַנְּקֵבָה", שמשמע כל זכר, קטן או גדול, וכל נקבה, קטנה או גדולה. לדעתו הכפילות "אִישׁ אִישׁ" לא מלמדת כלום, כי דיברה תורה כלשון בני אדם (שרגילים לכפול את הלשון).
"הכל מטמאין בטמא מת": לאתויי קטן. היינו חושבים שרק איש נטמא, כי כתוב "וְאִישׁ אֲשֶׁר יִטְמָא וְלֹא יִתְחַטָּא וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מִתּוֹךְ הַקָּהָל כִּי אֶת מִקְדַּשׁ ד' טִמֵּא", ולכן כתוב "וְעַל הַנְּפָשׁוֹת אֲשֶׁר הָיוּ שָׁם", שמשמע כל נפש. הגמרא שואלת מה "אִישׁ" בא למעט, ועונה שהוא ממעט את הקטן מהכרת שכתוב באותו פסוק: קטן טמא שנכנס למקדש לא חייב כרת.

"הכל מטמאין בנגעים": לאתויי קטן. היינו חושבים שרק איש נטמא, כי כתוב "אַיִשׁ צָרוּעַ הוּא", ולכן כתוב "אָדָם כִּי יִהְיֶה בְעוֹר בְּשָׂרוֹ", שמשמע מכל מקום, גם קטן. הגמרא שואלת בשביל מה כתוב "אִישׁ", ועונה שהברייתא אומרת שאשה נלמדת מ"וְהַצָּרוּעַ" (שמשמע צרוע נוסף), ו"אִישׁ" בא ללמד על המשך הפסוק שרק איש מצורע פורע את ראשו ופורם את בגדיו, ולא אשה.
"הכל כשרין לראות את הנגעים": לאתויי כהן שלא בקי בנגעים ובשמותיהם (חכם ישראל רואה איתו ביחד ואומר לו מה לומר, כי הטומאה והטהרה תלויות בדיבור של הכהן, רש"י). הגמרא

מקשה מברייתא שאומרת שמי שלא בקי בהם ובשמותיהם לא רואה את הנגעים! **רבינא** תירץ שאם מסבירים לו והוא מבין, הוא רואה, ואם מסבירים לו והוא לא מבין, הוא לא רואה.

3. גיל רוצה לעלות לארץ לדירה קטנה, ואשתו מעדיפה את הבית בחו"ל. מי קובע?

פרה אדומה, שחיטה ועלייה לארץ ישראל

הגמרא ממשיכה לברר מה "הכל" בא לרבות בעוד משניות.
"הכל כשרין לקדש" (לערב את אפר הפרה האדומה במים חיים): לדעת **רבי יהודה** לאתויי קטן, ולדעת **חכמים** לאתויי אשה. כמו שהמשנה מפרטת שהכל כשרים לקדש חוץ מחרש, שוטה וקטן, ו**רבי יהודה** מכשיר בקטן ופוסל באשה ובאנדרוגינוס.

"הכל כשירין להזות" (להזות מהמים האלה על טמא מת): לאתויי ערל (מי שלא נימול כי אחיו מתו מחמת המילה), כמו ש**רבי אלעזר** אמר שערל שהיזה, הזאתו כשרה. (**רבי אלעזר** לומד במסכת יבמות בקל וחומר מטבול יום).
"הכל שוחטין", שנשנה פעמיים במסכת חולין: פעם אחת לאתויי כותי, ופעם אחת לאתויי ישראל מומר.
"הכל מעלין לארץ ישראל" (כופים לעלות): לאתויי עבדים, שעבד שרוצה שהאדון ימכור אותו דווקא בארץ, כופים את רבו להעלות אותו. ולמי ששונה במשנה את העבדים במפורש, לאתויי מנווה היפה לנווה הרעה: אדם כופה את בני ביתו לעלות גם ממקום מגורים טוב בחוץ לארץ למקום מגורים גרוע בארץ ישראל.
"ואין הכל מוציאין" מארץ ישראל: לאתויי עבד שברח מחוץ לארץ לארץ, שרבו לא יכול להחזיר אותו לחו"ל.
"הכל מעלין לירושלים": לאתויי מנווה היפה לנווה הרעה. "ואין הכל מוציאין" מירושלים: לאתויי אפילו מנווה הרעה לנווה היפה.

4. אורי נוהג במשאית כל היום בחג הסוכות. האם הוא חייב לישון בסוכה בלילה?

חיוב כהנים במצוות

מכאן הגמרא דנה בברייתות שאומרות "הכל חייבין... כהנים לוים וישראלים". בכל אחת הגמרא מקשה שזה פשוט, כי אם הם לא חייבים, מי חייב! ועונה שהיה צריך להשמיע את הכהנים, כי היינו חושבים שהם פטורים.

סוכה: כתוב "בַּסֻּכֹּת תֵּשְׁבוּ שִׁבְעַת יָמִים", ודרשו "תשבו כעין תדורו": כמו שבבית דרים איש ואשתו, ככה גם בסוכה. הכהנים עסוקים ברגל בעבודת המקדש ואסור להם להיטמא, ולכן לא יכולים לדור עם נשותיהם, והיינו חושבים שהם פטורים. הברייתא מלמדת שהם פטורים רק בשעת העבודה, ושלא בשעת העבודה הם חייבים גם אם לא יכולים להתייחד עם נשותיהם, כמו הולכי דרכים ביום, שפטורים מהסוכה ביום וחייבים בלילה.
ציצית: כתוב "לֹא תִלְבַּשׁ שַׁעַטְנֵז", ובסמוך "גְּדִלִים תַּעֲשֶׂה לָךְ", והיינו חושבים שרק מי שלא הותרו לו כלאים בלבישה חייב בציצית, ולכהנים הותרו כלאים (האבנט שלהם היה מצמר ופשתן). הברייתא מלמדת שהכלאים הותרו להם רק בשעת העבודה, ושלא בשעת העבודה לא הותרו, ולכן חייבים בציצית.
תפילין: כתוב "וּקְשַׁרְתָּם לְאוֹת עַל יָדֶךָ וְהָיוּ לְטֹטָפֹת בֵּין עֵינֶיךָ", והיינו חושבים שרק מי שחייב

בתפילין של יד חייב בתפילין של ראש. הכהנים לא מניחים תפילין של יד בשעת העבודה, כי כתוב בבגדי הכהונה "וְלִבַּשׁ עַל בְּשָׂרוֹ", שלא יהיה דבר שחוצץ בין הבגד לבשר. הברייתא מלמדת שהם חייבים בתפילין של ראש, כי התפילין לא מעכבות זו את זו, כמו שהמשנה אומרת שתפילה של יד לא מעכבת את של ראש.
הגמרא מקשה שגם על הראש כתוב "וְשַׂמְתָּ הַמִּצְנָפֶת עַל רֹאשׁוֹ", והתפילין חוצצות! ועונה בברייתא שאומרת ששערו של הכהן הגדול היה נראה בין הציץ (שעל המצח) למצנפת, ושם הוא הניח תפילין.
שופר: הגמרא מנסה לענות שכתוב "יוֹם תְּרוּעָה יִהְיֶה לָכֶם", והיינו חושבים שרק מי שתוקע יום אחד בשנה חייב, והכהנים תוקעים כל השנה, כמו שכתוב "וּתְקַעְתֶּם בַּחֲצֹצְרֹת עַל עֹלֹתֵיכֶם". הגמרא דוחה את הניסיון כי שם תוקעים בחצוצרות, וכאן בשופר.
הגמרא עונה שהמשנה אומרת שהיובל שווה לראש השנה לתקיעה ולברכות (מלכויות, זכרונות ושופרות), והיינו חושבים שרק מי שנמצא בכל מצוות היובל נמצא במצוות ראש השנה. הכהנים לא נמצאים בכל מצוות היובל, כי המשנה אומרת שכהנים ולוים מוכרים שדה לעולם וגואלים לעולם (המכירה של השדה שלהם חלה גם בשנת היובל עצמה, והם יכולים לגאול אותה מיד, לא כמו ישראל).
בתחילת הדף הבא הגמרא אומרת שהברייתא מלמדת שהם חייבים, כי למרות שהם לא כמו ישראל בהשמטת קרקע, הם כן נמצאים בהשמטת כספים ובשילוח עבדים.

והגמרא ממשיכה בדף הבא לדון בעוד ברייתות שאומרות "כהנים לוים וישראלים".